

שו"ת אגרות משה יורה דעה ח"ג סימן קו

גוי שבא לקבל עליו את כל המצוות חוץ מדקדוק אחד מדברי סופרים.

גרות כשלא רצה לקבל עליו איזה מצוה אם הוא גר בדיעבד ועניינים שונים כ"ב תמוז תשכ"ט מע"כ ידידי הרה"ג שמואל בארי שליט"א האב"ד האג במדינת האלנד /הולנד/.

א' הנה ענין הגרות רובן דרובן הם בשביל אישות שבעצם אין ראוי לקבלם, ורק כשקבלום הם גרים, אף כשקבלו עליהם כל המצוות מאחר שלא באו להתגייר לשם שמים, ולכן פשוט שיש לחוש שאף שאומרים לפני הב"ד שנזקק להם שהם מקבלים עליהם המצוות אינו אמת וצריך לבדוק ביותר. וזהו כוונת הש"ע יו"ד סימן רס"ח סעי' י"ב בנודע שבשביל דבר הוא מתגייר חוששים לו עד שתתברר צדקתו, והוא משום דכיון שבשביל דבר נתגייר יש לחוש שמא אף שקבל המצוות בפיו לא קבלם בלבו, וכיון שיש טעם וסברא לחוש לזה הוא כאנן סהדי שיש ספק שאין בזה שוב משום דברים שבלב אינם דברים, עיין בתוס' גיטין דף ל"ב ע"א ד"ה מהו ובקידושין דף מ"ט ע"ב ד"ה דברים ואף ששם איירי בדבר שאנן סהדי בודאי על מה שבלבו מסתבר דכשיש טעם ברור להסתפק הוא כאנן סהדי שיש ספק שלכן חוששין לו להחזיקו רק כספק גר עד שתתברר צדקתו ויעשה בדין גר ודאי. וברוב הפעמים ואולי גם כל הפעמים הרי הבן ישראל שרוצה בנכרית ובת ישראל הרוצה בנכרי אינם שומרי תורה בעצמם, שלא מסתבר שהנכרי והנכרית שמתגיירין בשבילם ישמרו דיני התורה יותר מהם שהוי כאנן סהדי שאין מקבלין המצוות בודאי שלכן צריך ישוב הדעת גדול בקבלת גרים. ובעוה"ר נתפרץ כל כך בהרבה מקומות שמקבלין אותן גם רבנים יראי ה' מפני הלחץ והדחק מבע"ב עליהם, ולכן הרי נחוץ מאד לתקן ולגדור בעד הפרצה הגדולה, ובודאי בשביל זה עשו רבני האלאנד תקנה שלא לקבל גר וגירות אלא בהסכמת כל הרבנים, והוא בכלל תקנות לגדר ולסייג לתורה ולדבר מצוה שאין יכולין להתיר כמפורש /שו"ע יו"ד/ בסימן רכ"ח סעי' כ"ח וכדכתב כתר"ה.

והנה בעובדא זו שכתר"ה שהגירות רוצה לקבל כל דיני התורה אבל אינה רוצה לקבל תלבושת נשים צנועות אלא להתלבש בבגדים שמתלבשות בעוה"ר סתם הנשים שבדור פרוץ הזה, אם יכולים לקבל מדינא גירות כזו ואיך הוא בדיעבד כשקבלוה אם היא גיורת, נראה דיש לדון בזה. דהנה בבכורות דף ל' ע"ב איתא נכרי שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו ולר"י ב"ר יהודה אפילו דקדוק אחד מדברי סופרים, ויש להסתפק אם הוא רק דין דלכתחלה וכלשון אין מקבלין שמשמע לכתחלה, או שגם בדיעבד אינו גר. ואף שודאי מקבלין גרים אף שלא ידעי רוב דיני התורה שהרי מודיעין אותם רק מקצת מצוות, ופשוט שאף רוב דיני שבת אין מודיעין אותן, וגם מצינו עוד יותר שאף שלא ידע הגר שום מצוה הוא גר, דהא מפורש בשבת דף ס"ח ע"ב גר שנתגייר בין הנכרים חייב חטאת אחת על כל מלאכות של כל השבתות ועל הדם אחת ועל החלב אחת ועל ע"ז אחת, הרי נמצא שלא הודיעוהו שום מצוה אף לא עיקרי האמונה ומ"מ הוא גר, הוא משום דאיירי שקבל עליו לעשות כל מה שהיהודים צריכין לעשות וזה סגי לגרות, ואין חוששין לומר דדילמא אם היה יודע ממצוה זו לא היה מקבל עליו, דאף אם יאמר כן הוא רק דברים שבלב, וההודעה הוא רק לכתחלה. ומוכרחין לומר בלשון הש"ע בסעיף ג' שכתב כל עניני הגר בין להודיעו המצוות לקבלם צריך שיהיה בג' הכשרים לדון לאו דוקא, דעיקר הכוונה הוא שקבלת המצוות צריך בפני ג' אבל ההודעה אינה מעכבת, אך נקט לשון להודיעו משום דכן הא עושין הב"ד שמודיעים מקצת המצוות בשעת קבלה, וכן הלשון דבסעי' י"ב שכתב או שלא הודיעוהו שכר המצוות ועונשן ה"ז גר, הוא לאו דוקא אלא אפילו לא הודיעוהו כלל איזה מצוות אם אך קבל עליו שמקבל עליו כל המצוות שחייבין ישראל הוא גר, ורק משום שאין דרך לשכח להודיעו איזה מצוות נקט הש"ע ששכחו להודיעו שכר המצוות ועונשן שזה אפשר לשכח לפעמים.

אבל כשאומרים לו שאיכא מצוה זו או שיודע מעצמו איזה מצוה שראה איך שישראל נוהגין במצוה זו ואומר שמצוה זו אינו רוצה לקבלה ע"ז תניא שאין מקבלין, וא"כ אפשר שאף בדיעבד כשקבלוהו אינו גר, אף שנקט

לשון אין מקבלין דהוא לשון דלכתחלה. ולכאורה מהא שאר"י ב"ר יהודה אפילו דקדוק אחד מד"ס =מדברי סופרים=, שמסתבר שכיון שקבל עליו כל מצות דאורייתא ואף בל תסור בכלל דהא קבל עליו כל איסורין ומצות דרבנן, הרי יש לו להיות גר מדאורייתא, שלא מסתבר שחכמים יעקרו הגרות דאורייתא שנוגע לקידושין ולכמה דברים ולהקל בהם ולא היה מזכיר זה הגמ' בפירוש, וא"כ צריך לומר לר"י ב"ר יהודה דרק אין מקבלין לכתחלה ובדיעבד כשקבלוהו הוא גר, שלכן משמע שגם לדין הרישא בלא קבל עליו דבר אחד מדיני התורה נמי הוא רק דין שלכתחלה אין מקבלין אבל בדיעבד כשקבלוהו הוא גר, וחייב אף במצוה זו שלא קבל עליו דמה שלא קבל עליו אינו כלום לפוטרו דהא הוא מתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בטל.

ויהיה ניחא לפ"ז מה שהלל קבל את הגר שלא קבל עליו תורה שבע"פ דמפורש ברש"י שבת דף ל"א ע"א דתיכף גייריה, דהא הקשה רש"י מחוץ לדבר אחד שלא מקבלין, ואם לא גייריה ממש אלא לאחר שקבל עליו גם תורה שבע"פ לא היה שייך להקשות כלל. ופלא על מהרש"א בח"א שעל העובדא דגיירני ע"מ שתשימני כ"ג פ"א מצד קושיתו הא אין מקבלין גרים משום שלחן מלכים ולא עדיף זה שגייר עצמו משום כהונה שילבש בגדי כבוד ואיך גייריה הלל שלא דוקא גייריה אלא דלא גייריה עד לבתר הכי שידע דגר אסור בכהונה, דא"כ גם עובדא ראשונה אפשר לפרש כן וליכא שום קושיא, אבל מה שגייריה הלל היה משום שהיה מובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו וישמור גם דיני תורה שבע"פ וגם יקבל עליו איסור זר לעבודות המקדש דצריכים לכהנים, ומה שעכ"פ הא בשעת הטבילה עדיין לא קבל מצות דתורה שבע"פ שהוא כמעט רוב דיני התורה הקשה זה רש"י, ומה שכתב לתרץ שלא דמי לחוץ מדבר אחד שלא היה כופר בתורה שבע"פ אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה, לא מובן לכאורה אף אם נפרש בכונתו שלא האמין להלל שמה שאומר לו היא תורה שבע"פ אבל האמין שיש עכ"פ תורה שבע"פ וכשיודע ממנה קבל לקיים, שודאי אין זה קבלה שא"כ גם כשלא יקבל עליו גם תורה שבכתב מחמת שלא יאמין שזו שבידנו היא התורה שבכתב שניתנה למשה בהר סיני מהקב"ה אלא תורה אחרת יהיה גר, וברור ופשוט שאין זה קבלת מצות מאחר שעכ"פ אינו מקבל המצות שבתורתנו, שלכן כמו כן פשוט שאין להחשיב זה לקבלה במצות תורה שבע"פ מאחר שאינו מאמין ללומדיה וחכמיה, ולכן צריך לומר שכיון שאיכא עכ"פ קבלת מצות אף שלא בכולן הוא גר ונתחייב בכולן אף שלא קבלם דהוה מתנה ע"מ =על מה= שכתוב בתורה, ואין ענין קבלת המצות משום דבלא קבלת המצות א"א לחייבו אלא דהוא דין ממעשה הגרות דבעינן קבלת המצות כמו דבעינן מילה וטבילה, וסגי לזה קבלת איזה מצות אף שלא קבל כולן. אבל הוקשה לרש"י על הלל שקבליה לגיירו לכתחלה מהא דאין מקבלין אף כשלא קבל עליו אף רק דבר אחד וכ"ש שלא היה לו לקבל גר זה שלא קבל עליו כל התורה שבע"פ, וע"ז תירץ שפיר שהיה הלל מובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו ויקיים גם כל דיני תורה שבע"פ, אבל נתן רש"י טעם להבטחה דהלל שהיה זה מחמת שלא היה כופר בתורה שבע"פ שהיה יודע שאיכא תורה כזו אך לא האמין להלל שמה שאומר לו היא אותה התורה שניתנה מפי הגבורה שבזה היה שייך שיסמוך עליו אחר שילמדנו, שאם היה כופר לומר שליכא כלל תורה שבע"פ לא היה שייך שיהיה הלל בטוח שאחר שילמדנו יסמוך עליו שאיכא גם תורה שבע"פ, דהא הטעם שאינו מאמין הוא משום דלא נכתבה כמו שנכתבה התורה שבכתב כמו שכופרים הצדוקים מטעם זה, שלכן אף שאפשר שיתחיל להאמין מ"מ לא שייך שיהיה בטוח בזה וממילא היה אסור להלל לגיירו, לכן פ"א שידע הנכרי שיש תורה שבע"פ אבל אמר שלא מאמין להלל שלכן שייך שיהיה בטוח שיסמוך עליו. וכן הוא במה שגייר למי שנתגייר ע"מ שיעשהו כ"ג שמצד הגרות היה גר אף שלא קבל עליו איסור זרות לעבודה אך שהיה קשה על מה שהלל קבלו הא כיון שלא קבל עליו איסור זרות לעבודה לא היה לו לקבלו וע"ז שייך תירוץ רש"י על עובדא קמייתא דכיון שהיה הלל בטוח שאחר שילמדנו יקבל עליו גם מצוה זו היה רשאי לגיירו, ובתירוץ זה מתורץ גם קושית מהרש"א דלא היה רשאי לקבלו משום שהיה לשום כבוד דכהונה מאחר שבדיעבד הוא גר סמך ע"ז שהיה בטוח שאח"כ יהיה גר לשם שמים.

ועיין ביבמות דף מ"ה ע"ב בעבדיה דר"ח בר אמי אטבלה לההיא נכרית לשם אנתתא ואכשר ר' יוסף בה ובברתה משום דעבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ופרש"י שאטבלה לשם אישות והלכה דכולן גרים הם המתגיירין לשם אישות, וגם התוס' מפרשים דהיה מטבילה משום שהיה רוצה לייחדה לו, ובטבילתה זו נעשית

גיורת, והא לכאורה קשה דכיון דבמה שנתגיירה נאסרה על העבד בלא דלא יהיה קדש והרי כיון שכל גרותה היתה כדי לינשא להעבד משום שלא רצה בנכרית הרי נמצא שלא קבלה עליה איסור לאו זה. ואין לומר דקבלה סתם כל המצות מחמת שלא ידעה מאיסור לאו דעבד שהוא קבלה ממילא גם על איסור לאו זה דעבד, דהא מאחר דידוע דנתגיירה בשביל להנשא להעבד הרי בהכרח לא היה קבלה על לאו זה מאחר שאם היתה יודעת היתה מפרשת שלא זו אינה מקבלת, וגם הוא ממש כמפרשת אף בלא ידיעה שאם יש איסור לינשא לעבד זה אינה מקבלת זה. ולכן אולי הוא משום דסגי לגרות בקבלת מצות אף במקצתן אף שלא קבלה איזה מצות ונעשית בהכרח גיורת בקבלת שאר המצות אף שלא קבלה לאו זה דלא יהיה קדש לענין עבד זה, ומ"מ נאסרה להעבד משום דהוא מתנה ע"מ שכתוב בתורה כדלעיל. ויהיה ניחא גם מה שלא הביאה לב"ד להתגייר, משום שידע שב"ד לא יקבלוה לגיירה מאחר שלא תקבל לאו זה, לכן גיירה בעצמו אחר שקבלה המצות סתם בפני ב"ד לפי התוס' על הסמך דמי לא טבלה לנדוטה, אך בלא זה לא היו ב"ד מקבלין אותה מטעם דהיה לשם אישות ואין צורך לומר שבשביל זה דלא קבלה איסור לאו דעבד לא היו מקבלין, אבל מסתבר דשבביל שנתגיירה לשם אישות היה מוצא ב"ד הדיוטות, ובשביל זה דלא קבלה הלאו לא היו מקבלין אותה גם הדיוטות, דצורך קבלת מצות שהוא מעיקרי דיני גרות היה ידוע גם להדיוטות, דאם לא היה ידוע להדיוטות דצריך קבלת מצות לא היו מתירין גרים שנתגיירו אצל ב"ד הדיוטות, ואיך אמר סתם דכולן גרים הן ולא מסיק והוא שיעידו בפני ב"ד שקבלו המצות, אלא משמע שסומכין אף על ב"ד הדיוטות שיודעין העיקרים שצריך לגרות בדיעבד, ואולי גם זה שצריך שיתגיירו לשם שמים נמי יודעין דאנשים שאין יודעין דיני גרות מסתבר שלא היו מקבלין כלל דייראו מלקבל שמא אין עושין כדין, ומה שקורא אותן ב"ד הדיוטות הוא מטעם שאין חוששין לאיסור דלכתחלה כל כך ומגיירין אם אך הוא גרות דמורין בזה היתר. אבל בחדושי ביבמות בארתי דרך אחר בהא דהיתה גיורת כשרה וליכא ראייה משם ואין לפני הפנאי עתה להאריך, אבל מהא דהלל ודאי היא ראייה.

וא"כ גיורת זו שאינה רוצה לקבל תלבושת נשים צנועות, לכתחלה הא ודאי אין לקבלה ובדיעבד אם קבלה תלוי בספק זה ויותר נוטה שבדיעבד היא גיורת, ולענין לכתחלה הא כל גרותה הוא לשם אישות שאף בקבלת כל התורה אין לקבל, וא"כ ודאי איכא טעם גדול מה שהיו מסכימים כל הרבנים דהאלאנד לקבל אותה לגיירה אם היתה מקבלת כל דיני התורה, אבל מ"מ טוב מה שלא מסכימין כולן בשביל זה תלבושת הצניעות שלא לקבלה דשני דברים חמור מדבר אחד.

ויש לדון מצד אחר דמאחר שנפרץ תלבושת הפריצות בעוה"ר גם בכנות ישראל ואף באלו שהן שומרות תורה, שלכן הנכריה שבאה להתגייר הרי חושבת שהוא רק חומרא בעלמא שרוצים הרבנים להטיל עליה יותר מהדין מאחר שידועת מנשים שמחזיקין אותן לשומרי דת ומתלבשות בתלבושת פריצות, ואף שאומרים לה הרבנים שהוא דבר איסור אינה מאמינה להם, וא"כ יש לידון אותה כנתגיירה כשלא ידעה מדיני התורה שהוא גר כדאיתא בשבת. ומסתבר זה אף שלע"ע =שלעת עתה= אין לי ראייה ע"ז, אבל בכל אופן טוב שלא לקבל דהא בעצם יש לדחות מצד שהגרות הוא לשם אישות, לכן אף שמאיזה טעם הקילו בזה מהראוי שלא להקל עוד קולות. בכל אופן התקנה היא ראויה ואין להתירה.

ב' באב נכרי שרוצה להוליך בתו מישראלית לחופה שרב אחד רצה להניח לו מחמת שהיה עושה טובות לבני העיר.

ובדבר שעלה על דעת רב אחד להניח לאב נכרי להוליך את בתו מישראלית לחופה, יש לגעור בו אף שכוונתו הוא מחמת שהאב הוא איש חשוב במדינה ועושה טובות לכמה יהודים, כי הרי בזה נמצא שמקטינים את איסור החמור הזה ושעודנו חמור גם אצל הרבה עוברי עבירות חמורות, מאחר שיראו שהרבנים מקרבין אותו, וגם הרי אף אם הרבה יהודים צריכים לנכרי זה ואין רוצים שיכעוס מאיזה יראת הפסד מסתבר דכשיסבירו לו שהוא ענין דתי שאנשים שאינם יהודים אין להם להיות שושבינים לא יקפידו ולא יכעסו כלום וכדאמר אבבי

כה"ג לענין שבת בע"ז דף כ"ו ע"א. וגם חזינן שהרב ההוא רוצה להניח לכל אב נכרי שהרי נותן עצה בשביל זה לבשל את היין כדי שיוכל האב הנכרי להשקות לבנו ובתו החתן וכלה כמנהגם, או לתקן שכל אב ואם לא יוליכו בניהם לחופה כדי שלא יהיה חלוק בין אב ואם יהודים לאלו שאחד מהן נכרי וח"ו לעשות זה, שהרי נמצא שהוא תקנה להקל על עוברי עבירה הרשעים שגם לא יתביישו ויהיה בזה סיוע להפושעים הגדולים האלו ולכן ודאי יש לגעור בו ובכיוצא בו.

ומה שהאריך כתר"ה במנהג השושבינות ודאי שהיו שושבינים מימות עולם כדברי כתר"ה, אבל מנהג שבגמ' היה בהשושבינים של רעים וחברים ולא שייך זה למה שהאבות ואמהות של החתן והכלה מוליכין את בניהן ובנותיהן וזה לא הוזכר בגמ'. אבל עכ"פ הוא מנהג בכל המדינות שההורים מוליכין בניהם ובנותיהן לחופה שג"כ אין לשנות מנהג אבותינו, וכ"ש שבשביל טובת הרשעים שלא יתביישו אין לשנות.

ג' בעיר שנהגו לכתוב בכתובה בשתוקי ואסופי בן אברהם אבינו אם יש ממש במנהגם.

ובדבר איך לכתוב באסופי ושתוקי שלא ידוע שם אביהם בכתובה, הנה באשר הם פסולים לקהל הרי אם יכתבו עליהם בן אברהם אבינו יאמרו שהוא גר ויבא מזה מכשול שיכשירוהו לקהל כמו גר, וכן אין לכתוב כשידוע שם האם על שם אמו כדהיה רוצה לומר הדגמ"ר באה"ע סימן קכ"ט סעי' ט' לבד טעמו דלשתוקי יש אב שזהו טעם קלוש דמאחר שאין אנו יודעין שם האב ואת שם האם ידעין מ"ט לא נכתוב שם האם, אבל הא כשיכתבו אותו על שם אמו הרי יאמרו שהוא בן ישראלית מנכרי שאין לו אב לפי הדין וכדאשכחן בגמ' ב"מ ע"ג ע"ב וברש"י ד"ה רב מרי בר רחל שנקרא בשביל זה על שם אמו שהוא כשר לקהל ואף לכהונה כשהוא זכר לכו"ע ואף בנקבה הא להרמב"ם כשרה אף לכהונה ואם ניסת לכהן אין מוציאין מידו כדאיתא בב"ש סימן ד' ס"ק ב' עיי"ש, ויבא מזה מכשול שיכשירו גם את השתוקי והאסופי לקהל וגם לכהונה, ולכן אין לכתוב על שתוקי ואסופי אלא שמותיהן בלבד כמפורש בש"ע בגיטין וה"ה בכתובה וצריך כתר"ה לכתוב בהכתובה רק שמותיהן לבד ואין בזה משום שינוי מנהג שנהגו בעיר לכתוב על שתוקי ואסופי בן אברהם אבינו או אם נהגו לכתוב על שם האם דשלא כדן היה מנהגם. וגם לא שייך מנהג על דבר שלא שכיחא.

וגם נראה דאף אם הוא אסופי כזה שכשר לבא בקהל כהא דניכר שרק בשביל רעבון השליכוהו כדאיתא בקידושין דף ע"ג ע"ב ובש"ע סימן ד' סעי' ל"א שליכא מכשול נמי אין לכתוב בן אברהם אבינו דאף דלא יהיה מכשול מ"מ הא נפסיד לדידיה, דגר הא בתו פסולה לכהונה והאסופי הכשר לקהל כשר גם לכהונה דרוב העיר כשהן של ישראל הם כשרין גם לכהונה עיין בסימן ד' בפ"ת ס"ק מ"א דמאותו הטעם שכתב שם דאין לו דין שתוקי הוא גם טעם שלא לפוסלו לכהונה, אם ליכא חשש שמא הוא ממיעוט הנכרים דלענין יוחסין הא חוששין גם להמיעוט נכרים כדאיתא ברש"י כתובות דף ט"ו ע"ב ד"ה אבל ליוחסין לא דאף באסופי שאין בו פסול אסופי נמי אם בת היא פסולה לכהונה כגון שהוא מהול שאין עליו ספק עכו"ם, וכגון שהתרי רובי הם ישראל רוב סיעה ורוב העיר שלא חיישינן לשמא הוא בן עכו"ם כשר גם לכהונה. ואף בלא טעם מכשול והפסד נמי אין לכתוב שלא כהראוי לכתוב.

ובעצם מאחר שרק בשתוקי ואסופי כותבין שמותיהן לבד ליכא החסרון דלא כתבו שם האבות שיש פוסלין, דהא שתוקי ואסופי מועטין טובא אפילו בעיר גדולה שאף בלא שם האבות ידעו מי הם כמו בסתם אנשים בשמות אבותיהם ואולי עוד יותר, ודוחק לפ"ז לשון ולפיכך שבש"ע שם שהכוונה לפיכך שמכשיר שם בש"ע בלא כתב שם האבות, דגם לכו"ע יש להכשיר, וצריך לומר בלשון ולפיכך דהוא קודם שנתפשט לכתוב כפי שנוהגין עתה ולא היה כתיבת השמות לבד סימן כי הוא שתוקי ואסופי, שהיה מקום להסתפק גם שמא כתבו אף על סתם איש בלא שמות האבות, ולכן לא הכשיר אלא לשיטתו דמכשיר בלא שמות האבות, אבל עתה שהנהיגו שרק בשתוקי ואסופי כותבין בלא שמות האבות הוא כשר לכו"ע. והנני ידידו מוקירו ומברכו בשלום הגוף והנפש ושיוכל לעמוד בפרץ. משה פיינשטיין.

